

בנין הסבלנות - נותן מקום לשעה השעה עומדת לו

1 ברכות דף סד - א

אמר ר' אבין הלוי כל הדוחק את השעה שעה דוחקתו וכל הנדחה מפני השעה שעה נדחת מפניו מדרבה ורב יוסף. דרב יוסף סיני ורבה עוקר הרים אצטריכא להו שעתא שלחו להתם סיני ועוקר הרים איזה מהם קודם שלחו להו סיני קודם שהכל צריכין למרי חטיא אף על פי כן לא קבל עליו ר' יוסף דאמרי ליה כלדאי מלכת תרתין שנין מלך רבה עשרין ותרתין שנין מלך רב יוסף תרתין שנין ופלגא כל הנך שני דמלך רבה אפילו אומנא לביתיה לא קרא

2 רש"י

הדוחק את השעה. כגון אבשלום שבקש למלוך בחזקה: אצטריכא להו שעתא. להיות אחד מהם ראש ישיבה. אצטריכא להו גרסי' הוצרכו להם חכמים: סיני. היו קורין לרב יוסף שהיה בקי בברייתות הרבה: עוקר הרים. לרבה בר נחמני שהיה מחודד יותר בפלפול: למרי חטיא. למי שקבץ תבואה למכור כלומר למי שקבץ שמועות: דאמרי ליה כלדאי. לרב יוסף: מלכת תרתין שנין. אמר אם אמלוך תחלה אמות לסוף שנתים ונדחה מפני השעה ולא אבה למלוך והשעה עמדה לו שלא הפסיד שנותיו בכך: אומנא לביתיה לא קרא. לא נהג כל אותן השנים שום צד שררה וכשהיה צריך להקזז דם היה הולך לבית הרופא ולא היה שולח לבא אליו: .

3 עין איה ברכות שנ

כל אדם המוכן לפעול גדולות הוא חש בנפשו איזה כשרון פנימי לזה, וזה הכשרון מעורר אותו לבא למטרתו, להוציא מן הכח אל הפועל. אבל האדם יוכל להרגיש את תכונתו ג"כ ע"פ הכנה שיש לו לאיזה מעלה, אע"פ שלא הוציאה מן הכח אל הפועל, אלא שהוא מוכן לזה וצריך ע"ז זמן שיוציא את הכנתו יפה אל הפועל, ואז יהי' מוכן למה שהוא חש בנפשו. ע"כ אם יהי' דוחק את השעה, לבא למה שחש לה בנפשו הכנה והוא עדיין לא השלים חוקו, ואז באמת אינו ראוי עדיין לאותה המעלה, ע"כ יזדמנו לו על דרכו פגעים ומכשולות. כי בהשגחת

השם ית' ישמר הכלל מהנהגה שאינה הגונה להם, אבל הנדחה מפני השעה, הוא מרגיש שהוא אמנם מוכן לפעול ולהנהיג, אבל עם זה חושד א"ע שהרגשתו בעצמו באה לו בגלל תכונת נפשו בתור הכנה, ושמה עדיין לא השלים חק ההכנה ההיא להוציאה אל הפועל כראוי, הוא יוסיף שלימות [וקרוב] לשלמותו, כן תרבה אושרה של הנהגתו להצלחת הרבים, ותהי' שעה עומדת לו, כי הדבר המוכן לרבים יצלח בחפץ ד', ועין השגחתו הגדולה מאד בענין כללי עוד ביתר שאת מענין פרטי

4 חיי מוהר"ן תל

אין דרכו ליעץ את האדם ולגזר עליו בדוקא שיעשה דוקא כמו שהוא מצוה רק הוא מיעצו בדרך עצה טובה אם יעשה יעשה ואם לאו לאו. אף על פי שרצונו שיעשה כך אף על פי כן אין דרכו לדחוק על שום דבר שיהיה דוקא כך אלא אם יהיה והיה ואם לאו לאו. יש לי כמה טעמים על זה. גם אני יודע, שכל טובות עולם הזה אין טובתו שלמה וכל טובה מטובות עולם הזה מכרח שיתגלגל ממנה איזה דבר שאינו טוב. כי אי אפשר שיהיו טובות עולם הזה שלמות לגמרי על כן אינו רוצה לגזר ולדחוק את האדם שיעשה דוקא כרצונו פן בסוף, כשיתגלגל איזה דבר לא טוב מזה יתרעם עליו שעל ידי עצתו בא לו זאת. וכן בכל דבר אינו דוחק את השעה שיהיה דוקא כך. ואפילו על המשרת אינו יכול לדחוק שיעשה דוקא תכף את מה שצריך לעשות. ואמר אז בתחלת שיחה זאת, אני חזק בכל הדברים שלי. כי בכל דבר ודבר מהדברים שלי יש לי כמה טעמים. וגם בזה אני חזק מאד מה שאיני גוזר על האדם שיעשה דוקא וכו' כנ"ל כי יש לי כמה טעמים על זה וגם אני יודע שכל טובות עולם הזה וכו' כנצרך לעיל

5 חיי מוהר"ן תלא

מי שרוצה לישן ואינו יכול לישן העצה לזה לבל להכריח עצמו כל כך לישן. כי כל מה שמכריח עצמו יותר לישן מתגבר עליו ביותר מניעות השנה. וענין זה גם בכל הדברים שבעולם לבלי להכריח עצמו ביותר. כי כל מה שמכריחין עצמו ביותר לאיזה דבר מתגבר עליו ביותר ההפך דיקא. ואפילו בעבודת השם צריכין לפעמים זאת לבלי להכריח עצמו יותר מדי אף על פי שבאמת צריכין להיות זריז גדול מאד לקדש עצמו כראוי ולזכות לעבודת השם בשלמות במהירות גדול ואסור להניח מיום לחברו כלל, כי אין העולם עומד כלל אפילו כהרף עין ועל כן כל מה שיוכלין להתגבר לעשות איזה דבר בעבודת ה' צריכין לעשותו מיד דיקא בלי אחור ועכוב כלל, אפילו רגע אחת כי מי יודע כמה מניעות ועכובים והרהורים יהיה לו בשעה האחרת כי אין להאדם בעולמו כי אם אותה השעה ואותה הרגע בלבד. אף על פי כן לפעמים כשרואין שמתגברין ומכריחין עצמו לאיזה דבר ואינו עולה בידו. צריכין לפעמים להמתין ולבלי לפל בדעתו מזה ולבלי לבלבל דעתו כלל במה שאינו זוכה לאותו הדבר. ומתין קצת עד שתבוא עתו. ואי אפשר לבאר דבר זה בכתב כלל. ורבנו זכרוננו לברכה היה בדבר זה חידוש נפלא מאד כי היה זריז בתכלית הזריזות שלא היה דגמתו בעולם וכל דבר שהיה צריך לעשות אפילו בעניני עבודות גשמיות שהם צרכי האדם היה עושהו בזריזות נפלא מיד דיקא מכל שכן בעבודת השם. ואף על פי כן היה מתון גדול כשראה שאינו עולה בידו היה מתון מתון. רק שצריכין להתגעגע ולכסוף להשם יתברך תמיד גם בעת שאין עולה בידו עבודת השם כראוי. ולבלי ליאש עצמו כלל משום דבר. ותכף כשהשם יתברך עוזר והוא יכול לחטף איזה דבר שבקדשה יעשהו מיד בזריזות גדול. ואי אפשר לבאר דבר זה בכתב. והמשפיל החפץ באמת יבין מזה קצת עצות לעבודת ה'

6 חיי מוהר"ן תלב

אמר שמה שהמלמדים דוחקים את התינוק ביותר על ידי זה אינו יודע התינוק כלל. רק צריכין להיות אמן גדול בזה ללמד את התינוק בהדרגה בלי איום הרבה ובלי דחק יותר ועל ידי זה יתפס יותר בנקל. כי אמר שהמלמד חוזר עם התינוק ואומר לו זכר זכר, בלשון אשכנז גידענק ז'ע גידענק ז'ע. ואם היה חוזר עמו מעט בנקל, בודאי היה תופס הדבר היטב והיה זוכרו אך אחר כך חוזר עמו כל כך ואומר לו כמה פעמים זכר זכר עד שאחר כך כששואליו התינוק הפרוש של אותו המקרא יוכל להיות ששיב התינוק שפרושו גידענק ז'ע. כי התינוק סובר שאלו התבות הם הלעז של המקרא. כי בזה שדוחקין את התינוק הרבה, בזה מבלבלין אותו לגמרי ואי אפשר לבאר הדבר הזה והוא ברור למשכיל, ונצרך מאד למלמדים וכן לכמה ענינים. כי זה הוא כלל גדול שלא לדחק עצמו ביותר על שום דבר רק בהדרגה ובמתון ואי אפשר לבאר כל זה כלל. ומעשה שהיה כך היה שתינוק אחד הוליו אביו לרבנו זכרוננו לברכה ולמד אותו בכל הדרך שכאשר יתנו לו משקה לשותות שיאמר סברי מרנן ורבנן וכו' וחזר עמו הרבה הרבה מאד למען יזכר היטב ולא יתבלבל. אחר כך כשבא התינוק לרבנו זכרוננו לברכה והתחיל לומר סברי לא היה יכול לומר כלל ונתבלבל מאד. ענה רבנו זכרוננו לברכה ואמר לאביו אתם בודאי למדתם עמו הרבה והכבדתם עליו מאד שיזכר לומר סברי וכו' פסדר ובשביל זה אינו יכול עכשו לומר כלום אם לא הייתם חוזרים כל כך, בודאי היה יכול לומר כראוי. ואז אמר רבנו זכרוננו לברכה ענין השיחה הב"ל

7 חיי מוהר"ן תלג

מענין ההוסט, שהיה רוצה להעלות לחה בשעת ההוסט, ולא היה יכול. ולא הכריח עצמו לזה הרבה. אחר כך לאיזה שעה קלה העלה הלחה מאליו בנקל ואנכי עמדתי לפניו. ענה ואמר אלי אפילו מזאת יכולין לראות שאי אפשר להכריח עצמו הרבה על שום דבר. כי הלא בתחלה לא יכולתי להעלות הלחה אבל הייתי שוקט ונח ולא הכרתי עצמי להעלות דיקא ואחר כך עלתה מאליה. ורמז לי בתנועותיו הקדושות שכמו כן הוא בכל דבר שאין צריכין לעמד על שום דבר שיהיה דיקא כן כמו שרוצה אף על פי שרוצה דבר שבקדשה באמת. רק אם יכול לעשות תכף ומיד מה טוב לעשות דיקא תכף כי דבר שבקדשה אסור לדחות אפילו רגע אחת רק לזרז עצמו לעשות בזריזות גדול תכף ומיד דיקא. אך אם אף על פי כן לא יכל לעשות תכף אל יבהלוהו רעיוניו וישקט ויניח ויצפה לישועות ד' ויתלה עיניו למרום אולי יזכה לזה. ועל פי רב יעזרהו השם יתברך אחר כך לגמר בנקל מה שרוצה. ויש בענין זה שיחות קדושות הרבה אך אי אפשר לבאר זאת בכתב היטב